

Університет Короля Данила

**Кафедра богослов'я та суспільствознавчих дисциплін
імені Академіка УАН Івана Луцького**

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

РИМСЬКЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО

ОБОВ'ЯЗКОВА ДИСЦИПЛІНА

Освітньо-професійні програми першого рівня вищої освіти
за спеціальністю 081 «Право»

Розробник: Каленюк О. М., декан гуманітарного факультету, кандидат юридичних наук, доцент кафедри

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри богослов'я та суспільствознавчих дисциплін імені Академіка УАН Івана Луцького гуманітарного факультету університету 30 серпня 2018 року (протокол №1)

Завідувач кафедри
кандидат філософських наук,
ліценціат теології
_____ О.І. Савчук
30.серпня 2018 р.

ВСТУП

Метою навчальної дисципліни «Римське приватне право» є формування стратегічного мислення у студентів, ознайомлення студентів з основними положеннями римського приватного права, історією виникнення римського права та рецепцією сучасним правом, формування уявлень про основні реалії античного світу, засвоєння основ римського приватного права в сучасних правових системах тощо. Її змістом є джерела права у різні історичні періоди Римської держави, історія виникнення основних інститутів приватного права Стародавнього Риму, процесуальне право і суд, суб'єкти римського права, сімейне право, спадкове, зобов'язальне, речове право, рецепція римського права законодавствами європейських країн. Особливу увагу при викладанні курсу приділено інституту права приватної власності Стародавнього Риму, механізмам захисту права приватної власності, підставам його виникнення та припинення, а також порівнянню інститутів римського права з галузями та інститутами сучасного права країн Європи, імплементації правових конструкцій у законодавство європейських країн, запозиченню сучасною юриспруденцією термінів та понять із джерел римського права.

Завдання: розкрити особливості предмету та системи римського приватного права, ознайомити студентів з античною культурою, вивчити основи джерел римського права, суб'єкти цивільного права, основи захисту суб'єктивного права, речі як об'єкти права тощо, формувати у студентів уявлення про основні події римської історії, а також уявлення щодо наукового світогляду і правової культури, які сприяють вибору правильної правової поведінки у сучасному світі;

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні:

знати: основні теоретичні поняття римського приватного права: поняття права власності, види прав власності, захист прав власності, види прав на чужі речі, набуття і припинення права власності, поняття та процес приватизації тощо, термінологію римського приватного права, систему та зміст джерел права Стародавнього Риму, роль та значення того чи іншого інституту римського

приватного права, рецепцію римського приватного права в Європі, та в Україні зокрема.

вміти: формувати власний науковий світогляд, аналізувати і тлумачити правові норми, володіти правовою термінологією, засвоювати теоретичні положення, застосовуючи їх на практиці; зіставляти юридичні конструкції римського приватного права з конструкціями сучасного цивільного права України, аналізувати власні світоглядні позиції та загальноукраїнські і світові тенденції.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчального курсу	
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 08 Право	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Модулів – 3		Нормативна	
Змістових модулів – 2		Рік підготовки	
Загальна кількість годин – 150	Спеціальність: 081 Право	1-й	1-й
		Семестр	
		2-й	2-8
		Лекції	
		28	8
		Семінарські	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 1	<u>Ступінь вищої освіти:</u> бакалавр	28	2
		Самостійна і робота	
		64	140
		ПК: 30 год. Вид контролю: екзамен	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 40:60

для заочної форми навчання – 10:90

Критерії оцінювання результатів навчання

Поточне оцінювання студентів на семінарських заняттях здійснюється за чотирибальною шкалою, де «2» - незадовільно, «3» - задовільно, «4» - добре, «5» - відмінно

Підсумковий контроль у вигляді екзамену проводиться у тестовій формі і оцінюється відповідно до шкали оцінювання знань студентів за ЄКТС в балах

Шкала в балах	Національна шкала	Шкала ЄКТС
90-100	5 «відмінно»	A
80-89	4 «дуже добре»	B
65-79	4 «добре»	C
55-64	3 «задовільно»	D
50-54	3 «достатньо»	E
35-49	2 «незадовільно»	FX
1-34	2 «неприйнятно»	F

Методи навчання та засоби діагностики результатів навчання

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів передбачене застосування як активних, так і інтерактивних навчальних технологій серед яких: лекції проблемного характеру, міні лекції, лекції із застосуванням мультимедійного проектора, робота в малих групах, семінари-дискусії, мозкові атаки, презентації, методи програмованого навчання, методи проблемного навчання, методи інтерактивного (комунікативного) навчання.

Діагностика (моніторинг і перевірка) здійснюється шляхом вибіркового усного і письмового опитування, а також виконання студентами:

- 1) Тестових завдань;
- 2) Написання творчих робіт;

- 3) Розв'язування завдань;
- 4) Виступів на наукових конференціях.

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Поняття, система, джерела римського приватного права, сімейні правовідносини

Тема 1. Предмет та система римського приватного права

Поняття римського приватного права. Поняття римського приватного права. Різниця між приватним і публічним правом. Основні системи римського приватного права (*jus civile* – приватне право, *jus gentium* – право народів, *jus pretorium* – преторське право). Процес поступового зближення і злиття цих систем. Історичне значення римського права. Українська юридична література з питань римського приватного права.

Тема 2. Джерела римського права

Склад джерел римського приватного права до поч. I ст. н.е. Право приватне і право преторське. Римські магістрати і значення їх едиктів для вироблення нової системи права. Кодифікація едиктів. Діяльність юристів. Форми їх діяльності. Значення римської юриспруденції для формування і розвитку права. Види літературних творів римських юристів. Постанови народних зборів. Імператорські конституції. Кодифікація Юстиніана. Інституції, їх зміст і система. Дигести, їх склад та зміст. Новели.

Тема 3. Суб'єкти цивільного права

Поняття особи. Основні ознаки суб'єкта права. Поняття, зміст та умови повної правоздатності. Втрата та обмеження правоздатності в Римі. Поняття і зміст дієздатності. Причина і форми обмеження дієздатності фізичних осіб у Римі, Повне позбавлення честі і приниження честі. Правове становище різних категорій осіб. Правове становище римських громадян. Правове положення рабів. Пекулій як форма експлуатації рабів. Способи встановлення і

припинення рабства. Поняття юридичної особи. Підстави виникнення та припинення юридичних осіб.

Тема 4. Захист суб'єктивного права

Поняття здійснення права. Поняття і класифікація римських позовів. Захист і заперечення проти позовів. Особливі засоби преторського захисту. Форми захисту суб'єктивних прав. Позовна давність.

Тема 5. Сімейні правовідносини

Поняття сім'ї. Агнатське і когнатське споріднення. Шлюб та його види (законний римський шлюб і шлюб, що укладався між перегрінами та іншими вільними, які не мали права вступати до римського законного шлюбу). Римський законний шлюб, його види. Поняття конкубінату. Умови вступу в шлюб. Укладення та припинення шлюбу. Причини розлучення. Особисті і майнові відносини подружжя. Інститут приданого. Інститут дарування з боку чоловіка. Зміст батьківської влади. Відносини батька і дітей. Відносини між матір'ю та дітьми. Аналіз правового положення дітей. Узаконення та всиновлення. Припинення батьківської влади. Емансипація.

Змістовий модуль II.

**Право власності за римським приватним правом,
загальне вчення про зобов'язання і договори, спадкове право.**

Тема 6. Речі як об'єкти права

Поняття і система речових прав. Поняття і класифікація речей. Манципні і неманципні речі. Рухомі і нерухомі речі. Споживні і неспоживні речі. Подільні і неподільні речі.

Тема 7. Власність

Поняття власності. Зміст і поняття права власності. Його види. Право володіння. Право користування. Право розпорядження. Способи набуття права власності. Втрата і захист права власності.

Тема 8. Зобов'язальне право

Характеристика зобов'язального права. Поняття зобов'язання, зміст, види. Підстави виникнення зобов'язань. Сторони в зобов'язанні, зміна сторін у зобов'язанні. Виконання зобов'язань. Наслідки невиконання зобов'язань. Засоби забезпечення виконання зобов'язання. Договір. Види договорів. Умови дійсності договорів. Укладення договору і представництво.

Тема 9. Договори як джерела зобов'язань

Вербальні договори. Стипуляція. Порядок укладення та зміст. Літеральні договори. Реальні договори. Позика і позичка. Позика, як найдавніший вид реальних договорів. Поняття та різновиди договору схову. Секвестр, або секвестрація, як особливий вид поклажі. Договір застави. Консенсуальні договори. Договір купівлі-продажу. Права і обов'язки сторін. Договір майнового найму. Права та обов'язки наймодавця та наймача. Договір підряду. Договір доручення. Договір товариства, як консенсуальний контракт. Безіменні контракти (договори міни та оціночний договір). Пакти та їх види.

Тема 10. Зобов'язання ніби з договорів

Загальне поняття зобов'язання як би із договору. Ведення чужих справ без доручення. Підстави виникнення зобов'язань. Сторони в зобов'язанні, зміна сторін у зобов'язанні. Виконання зобов'язань. Наслідки невиконання зобов'язань. Засоби забезпечення зобов'язань. Ведення чужих справ без доручення, необхідні елементи та правові наслідки. Зобов'язання, що виникають із необгрунтованого збагачення. Позов про повернення майнового представлення. Позов про повернення краденого. Позов про повернення одержаного несправедливо чи за неправильною підставою.

Тема 11. Деліктні зобов'язання

Поняття та суть делікту, тобто зобов'язань що виникають з цивільних правопорушень. Характер відповідальності, що виникає як би з деліктів. Обсяг відповідальності. Особиста образа. Крадіжка – як будь-яке протиправне і корисливе посягання на чужий майновий інтерес. Неправомірне пошкодження та знищення чужого майна. Загальне поняття і види зобов'язань як би із приватних деліктів.

Тема 12. Спадкове право

Основні етапи розвитку римського спадкового права. Спадкування за давнім цивільним правом. Спадкування за преторським едиктом. Спадкування за імператорськими законами. Спадкування в праві Юстиніана. Поняття спадкування та основні його види. Сторони в договорі спадкування. Спадкування по заповіту. Поняття та суть заповіту. Порядок оформлення заповіту. Обов'язкова частка. Спадкування за законом. Послідовність спадкування за законом. Поняття та значення відкриття спадщини. Прийняття спадщини. Порядок прийняття спадщини.

Тематичний план навчальної дисципліни «Римське приватне право»

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	с	лаб	інд	с.р.		л	с	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовний модуль I. Поняття, система, джерела римського приватного права, сімейні правовідносини												
Тема 1. Предмет та система римського приватного права.	9	2	2	0		5	12	1	1	0	0	10
Тема 2. Джерела римського права	9	2	2	0		5	11	1	-	0	0	10
Тема 3. Суб'єкти цивільного права	9	2	2	0		5	10	-	-	0	0	10
Тема 4. Захист суб'єктивного права	9	2	2	0		5	10	-	-	0	0	10
Тема 5. Сімейні правовідносини	9	2	2	0		5	11	1	-	0	0	10
Разом за змістовим модулем 1	45	10	10	0		25	54	3	1	0	0	50
Змістовний модуль II. Право власності за римським приватним правом, загальне вчення про зобов'язання і договори, спадкове право												
Тема 6.	8	2	1	0		5	13	1	-	0	0	12

Речі як об'єкти права												
Тема 7. Власність	8	2	1	0		5	12	-	-	0	0	12
Тема 8. Зобов'язальне право	8	2	1	0		5	13	1	-	0	0	12
Тема 9. Договори як джерела зобов'язань	10	3	1	0		6	13	1	-	0	0	12
Тема 10. Зобов'язання ніби з договорів	10	3	1	0		6	15	1	-	0	0	14
Тема 11. Деліктні зобов'язання	10	3	1	0		6	14	-	-	0	0	14
Тема 12. Спадкове право	11	3	2	0		6	16	1	1	0	0	14
Разом за змістовим модулем 2	45	18	18	0		39	96	5	1	0	0	90
Модуль 2												
ПК			-	-	30	-			-	-	-	
Усього годин	150	28	28	0	30	64	150	8	2	0	0	140

Рекомендована література:

Базова:

1. Підпригора О.А. Основи римського цивільного права. – Київ, 2016.
2. Підпригора О.А. Основи римського приватного права. – Київ, 2016.
3. Покровський І. А. Історія римського права, видавництво 4-е. – Дніпро, 2016.
4. Макарчук В.С. Основи римського приватного права. – Київ, 2016.
5. Харитонов Є.О. Римське право: посібник. – Харків, 2015.
6. Підпригора О.А., Харитонов Є.О. Основи римського цивільного права. – Харків, 2015.
7. Микифоров Б.С. Латинська юридична фразеологія.
8. Дігести Юстиніана. Вибрані фрагменти в перекладі І. С. Преторського.

9. Тищик Б.Й., Орач Є.М. Основи римського приватного права: підручник. – Київ, 2015.
10. Римське право. Інституції. – Харків, 2014.
11. Новицький І.Б. Основи римського цивільного права: Підручник. – Харків, 2016.
12. Страхов М.М. Держава і право Стародавнього Світу. – Харків, 2015.
13. Дроміков В.К. Римське приватне право. Видавництво Київського Університету. – Київ, 2014.
14. Бартишек О. Н. Римское право: понятия, термины, определения. – Москва, 2013.
15. Косарев А.І. Римське право. – К., 2014.
16. Черниловський З.М. Лекции по римскому частному праву. – Москва, 2015.
17. Мурамцев С. Гражданское право Древнего Рима, Пособие. – М., 2013.
18. Гладкий В.Д. Древний мир: Энциклопедический словарь. В 2-х т. – Донецк, 2016.
19. Агафонов С.А. Римське право: Навч.-метод. посібник для самостійного вивчення дисципліни. – К., 2015.

Допоміжна:

Законодавча та нормативна

20. Конституція України, К. – 1996 р.
21. Земельний кодекс України, К. – 1992 р.
22. Сімейний кодекс України, К. – 2004 р.
23. Цивільний Кодекс України, К. – 2004 р.

Інформаційні ресурси

24. Римське право. Конспект лекцій (Шаповалова) http://the-law.at.ua/load/juridichna_literatura/rimskie_privatne_pravo/rimskie_pravo_konspekt_lekcij_shapovalova/12-1-0-152
25. Орач Є. М., Тищик Б.Й. – Основи римського приватного права: Навчальний посібник. – Львів: Ред.-вид. відділ Львів. ун-ту, 2012. – 238с. http://the-law.at.ua/load/juridichna_literatura/rimskie_privatne_pravo/orach_e_m_tishhik

[b j osnovi rimskogo privatnogo prava navchalnij posibnik lviv red vid viddil lviv un tu 2000 238s/12-1-0-43](#)

26. Основи римського приватного Права: Навчальний посібник. – Львів: Ред.-вид. відділ Львів, ун-ту, 2016. – 238с. <http://pravo.biz.ua/content/002/>
27. Система римського права. Семейное право. Наследственное право. <http://pravoznavec.com.ua/books/228/35/#chlist>
28. Основи римського приватного права: Підручник / В. І. Борисова, Л. М. Баранова, М. В. Домашенко та ін.; За заг. ред. В. І. Борисової та Л. М. Баранової. – Х.: Право, 2015. – 224 с.